

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΔΟΚΙΜΙΑ ΠΑΓΚΥΠΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

Γ. Σεφέρης, Σαλαμίνα της Κύπρος

- Ναι! όμως ο μαντατοφόρος τρέχει
κι όσο μακρύς κι αν είναι ο δρόμος του, θα φέρει
σ' αυτούς που γύρευαν ν' αλυσοδέσουν τον Ελλήσποντο
το φοβερό μήνυμα της Σαλαμίνας.

Σαλαμίνα, Κύπρος, Νοέμβρης '53

Οδ. Ελύτης, 'Αξιον Εστί δ

Ένα το χελιδόνι	*	κι η Άνοιξη ακριβή
Για να γυρίσει ο ήλιος	*	θέλει δουλειά πολλή
Θέλει νεκροί χιλιάδες	*	να 'ναι στους Τροχούς
Θέλει κι οι ζωντανοί	*	να δίνουν το αίμα τους.
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μ' έχτισες μέσα στα βουνά
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μ' έκλεισες μες στη Θάλασσα!
Πάρθηκεν από μάγους	*	το σώμα του Μαγιού
Το 'χουνε θάψει σ' ένα	*	μνήμα του πέλαγου
Σ' ένα βαθύ πηγάδι	*	το 'χουνε κλειστό
μύρισε το σκοτάδι	*	δι κι όλη η Άβυσσο.
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μέσα στις πασχαλιές και Συ
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μύρισες την Ανάσταση!
Σάλεψε σαν το σπέρμα	*	σε μήτρα σκοτεινή
Το φοβερό της μνήμης	*	έντομο μες στη γη
Κι όπως δαγκώνει αράχνη	*	δάγκωσε το φως
Έλαμψαν οι γιαλοί	*	κι όλο το πέλαγος.
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μ' έζωσες τις ακρογιαλιές
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	στα βουνά με θεμέλιωσες!

Ερώτηση

(α) Στα δύο πιο πάνω αποσπάσματα υπάρχουν αισιόδοξα μηνύματα. Να τα επισημάνετε και να τα αναλύσετε με συντομία.

Απάντηση

Στο απόσπασμα από το ποίημα «Σαλαμίνα της Κύπρος» ο ποιητής εκφράζει τη βεβαιότητα πως πάνω από την ωμή βία υπάρχει η δικαιοσύνη και αυτή θα 'ρθει στην Κύπρο («όσο μακρύς και αν είναι ο δρόμος»). Οι σύγχρονοι Πέρσες (Άγγλοι) που ξεπέρασαν το μέτρο και διέπραξαν ύβρη θα πληρώσουν (τίσις), ώστε να αποκατασταθεί η ηθική τάξη και να επέλθει η κάθαρση.

Στο δ' άσμα από το 'Αξιον Εστί του Ελύτη εντοπίζουμε τα αισιόδοξα μηνύματα στα πιο κάτω σημεία:

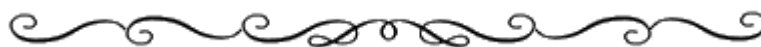
- το χελιδόνι συμβολίζει την ελπίδα για την Άνοιξη – απελευθέρωση
 - στη δεύτερη και τρίτη στροφή ο ποιητής προφητεύει ότι, όπως η σταυρωμένη θεότητα (πάθος) αναστήθηκε έτσι και η σταυρωμένη Ελλάδα (πόλεμος, πείνα, κατοχή) θα αναστηθεί – απελευθερωθεί.
- Μέσα από το σκοτάδι των παθών θα λάμψει το ζωηφόρο φως της Ανάστασης – Ελευθερίας.

(β) Θέ μου Πρωτομάστορα * μ' έζωσες τις ακρογιαλιές
Θέ μου Πρωτομάστορα * στα βουνά με θεμέλιωσες!

(β) Αποδώστε το νόημα του πιο πάνω δίστιχου.

Απάντηση

Ο ποιητής επικαλείται το Θεό – Δημιουργό (Πρωτομάστορα) και περιγράφει το τοπίο της Ελληνικής μοίρας (θάλασσα – βουνά) ταυτίζοντας την προσωπική του μοίρα με τη μοίρα του συνόλου και υποδηλώνοντας την περηφάνια του.

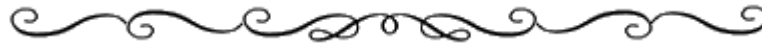

1. Οδυσσέας Ελύτης, «Τα Πάθη, Ψαλμός Β», Το Άξιον Εστί

ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ μού έδωσαν ελληνική
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.
Εκεί σπάροι και πέρκες
ανεμόδαρτα ρήματα
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Εκεί ρόδια, κυδώνια
θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια
και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
σπάρτο και πιπερόριζα
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων,
ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα - πρώτα Δόξα Σοι.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα - πρώτα Δόξα Σοι!
Εκεί δάφνες και βάγια
θυμιατό και λιβάνισμα
τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια,
στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα
κνίσες, τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέστη
με τα πρώτα σμπάρα των Ελλήνων.
Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου!

(α) Να εντοπίσετε και να αναπτύξετε τους στίχους με τους οποίους ο ποιητής διατυπώνει την πίστη του στην αδιάσπαστη συνέχεια της ελληνικής γλώσσας.

(β) Να γράψετε δύο εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο Οδυσσεύς Ελύτης στο πιο πάνω ποίημα, αναφέροντας τους σχετικούς στίχους.

Οδυσσεύς Ελύτης, Άξιον Εστί, «Τα Πάθη» Β΄

ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ μού έδωσαν ελληνική
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του
Ομήρου.
Εκεί σπάροι και πέρκες
ανεμόδαρτα ρήματα
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Εκεί ρόδια, κυδώνια
θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια
και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο

σπάρτο και πιπερόριζα
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων,
ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα – πρώτα Δόξα Σοι.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα – πρώτα Δόξα
Σοι!
Εκεί δάφνες και βάγια
θυμιατό και λιβάνισμα
τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια
Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα
κνίσες, τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέστη
με τα πρώτα συμπάρα των Ελλήνων.
Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του
Ύμνου!

Ερώτηση

(α) Στο πιο πάνω ποίημα, να εντοπίσετε και να εξηγήσετε πέντε (5) συνολικά σημεία που αναφέρονται στην ελληνική φύση, την ιστορία, την πολιτιστική, την πνευματική και τη θρησκευτική παράδοση του ελληνισμού, με τα οποία ο ποιητής αναδεικνύει τη γλώσσα ως καθοριστικό παράγοντα της ελληνικής του ταυτότητας.

Απάντηση

Ελληνική φύση

- Εκεί σπάροι και πέρκες
- ανεμόδαρτα ρήματα
- ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
- σφουγγάρια, μέδουσες
- όστρακα ρόδινα
- Εκεί ρόδια, κυδώνια
- και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
- λυγαριά και σχίνο
- σπάρτο και πιπερόριζα
- με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων
- Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα

Πνευματική παράδοση

- Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου
- ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα – πρώτα Δόξα Σοι
- Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου!
- Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου

Ιστορική παράδοση

- το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου
- ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα – πρώτα Δόξα Σοι
- τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια
- με τα πρώτα σμπάρα των Ελλήνων.

Θρησκευτική παράδοση

- ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα – πρώτα Δόξα Σοι
- Εκεί δάφνες και βάγια
- θυμιατό και λιβάνισμα
- και Χριστός Ανέστη
- Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα

Πολιτιστική παράδοση

- θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι
- το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια
- κνίσες, τσουγκρίσματα
- και Χριστός Ανέστη
- Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα

Για κάθε στοιχείο που εξηγείται, μονάδα 1 (5X1=5)

Στοιχεία από τη φύση: η πολυποίκιλη ελληνική φύση (θάλασσα και θαλάσσιος κόσμος – χλωρίδα – ήχοι– μυρωδιές) έδωσε την πρώτη ύλη στη διαμόρφωση της γλώσσας

Πνευματική παράδοση: ο ποιητής αντλεί από αυτήν μουσικό και γλωσσικό υλικό (Όμηρος: πρώτη αρχή/ρίζες της γλώσσας, εκκλησιαστική/βυζαντινή υμνογραφία, Ύμνος εις την Ελευθερία του Σολωμού). Αδιάσπαστη ενότητα της παράδοσης

Ιστορική παράδοση: κάθε ιστορικός σταθμός είναι καίρια φάση για τη διαχρονική εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας (π.χ. κλέφτικα τραγούδια, σολωμική ποίηση). Αδιάσπαστη ενότητα της γλώσσας.

Θρησκευτική παράδοση: η γλώσσα εμπλουτίζεται και από την εκκλησιαστική παράδοση (Βυζαντινή υμνολογία)

Πολιτιστική παράδοση: Η γλώσσα εμπλουτίζεται και από την πολιτιστική παράδοση. Μέσα απ' αυτήν έφτασαν μέχρι τον ποιητή νέες εικόνες και λέξεις.

Ερώτηση

(β) Να εντοπίσετε μέσα σε στίχους του ποιήματος και στη συνέχεια να καταγράψετε μια παρήχηση και μια οσφρητική εικόνα και να εξηγήσετε το ρόλο που διαδραματίζουν μέσα στο ποίημα.

Απάντηση

Παρηχήσεις του «ρ» / «π»

(μονάδα 1X1=1)

- σπάροι και πέρκες
- ανεμόδαρτα ρήματα
- ρεύματα πράσινα
- όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη
- σπάρτο και πιπερόριζα
- με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων
- με τα πρώτα σμπάρα

Οσφρητικές εικόνες (μονάδα 1X1=1)

- και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
- λυγαριά και σχίνο
- σπάρτο και πιπερόριζα
- θυμιατό και λιβάνισμα
- κνίσεις

Ρόλος τους μέσα στο ποίημα:

(μονάδα 2X0,5=1)

Ενδεικτικά:

- Ήχοι της φύσης που διαμορφώνουν τη γλώσσα και υποδηλώνουν τη μουσικότητά της. / Η παρήχηση του «ρ» παραπέμπει στο νερό που αποτελεί πρώτη ύλη της γλώσσας. / Υποδηλώνονται οι πλούσιες ομηρικές παρηχήσεις. / Η παρήχηση του «π» συνδέει μέσω της μελωδίας τους φυσικούς ήχους με την υμνογραφία.
- Η ελληνική χλωρίδα με τις πνοές και τις ευωδιές της, οδηγεί τον Έλληνα να αποδώσει με λέξεις την ομορφιά της.
- Η γλώσσα τροφοδοτείται από λέξεις που οφείλουν τη δημιουργία τους σε συνήθειες της λαϊκής πολιτιστικής παράδοσης.

